

Putovanje jedrenjakom oko Zemlje

Kap. Ivo Dujmović

Nastavak V.

Uputivši se sa sidrišta Taltal za New Castle povoljnim vjetrovima iz drugog i trećeg kvadranta i priličnom brzinom stigli smo pred luku New Castle, a da opet ploveći ovako nismo sreli nijedan brod, a niti arhipelag bilo kojeg otočja, što su posijani u Pacifiku; jedini otok, do kojeg smo dosta blizu prošli bio je »Lord Howe« i to je putovanje bilo dosadno i monotono bez ikakvih osobitih događaja, jedino što smo sprofitirali bilo je, da smo naučili dosta engleskih »slang riječi« i nešto engleske nomenklature broda i manovre.

Kako je voda u Taltalu destilirana i jako skupa, to nismo učinili zalihu i napunili šuplje tankove, već smo se i sada kao i prije poslužili kišnicom. Kad bi se približavao koji »squall« t. j. neverin s kišom, to bi oprali kassar s morem i čekali kišu, da najprije ona proplače palubu od soli i da se tako napune kišnice, te bi onda nosili posebnim bujolima do otvora sonde od tanka i postavili jednu veliku »špirlicu« pokrivenu sa par signalnih zastava, kroz koje bi se kišnica filtrirala i tako čista dolazila u tank. Za pranje robe bi sakupljali kišnicu u velike sudove i robu pokišali po 3—4 dana u sapunjači pa tek onda bi se trljala i prala, a za ispiranje vezali bi komad po komad robe za kakav konop i pustili u more da se oplače. Tako ispranu robu objesili bi po sartiinama, džardinijerama ili na mostu, što vodi od kasara prema pramcu broda.

Kad smo stigli pred luku New Castle približio nam se jedan remorker, koji nas je povukao u luku i smjestili smo se uz obalu, koju nam je lučka vlast odredila. Odahnuli smo nakon dva i po mjeseca putovanja iz Čile do Australije. Mjesto, gdje smo bili vezani, bila je pustinja, daleko predgrađe grada, gdje se obično iskrcavao balast što bi brodovi donosili i tim bi se balastom nasipavale rupe pri raznim gradnjama obale.

Opazio sam, da su žene u Australiji slobodne i prostodušne, te smo više puta bili u društvu s njima. Vrlo su ambiciozne, pa makar bile bose ili nosile kakvo breme na leđima, ipak je svaka imala šesir na glavi.

Napokon primio je zapovjednik nalog, da ćemo ovdje u New Castleu (Australija) krcati ugljen za čilensku luku Tocopilo. Kapetan se požurio, da bi mogao prodati one famozne opeke, što ih već skoro 10 mjeseci vozamo preko svih mora, ali nažalost nije mogao naći kupca ni po koju cijenu, čak ni za poklon a da se plati iskrcaj nije lako komandantu, jer carinarnica nije dozvolila da se one iskrcaju kao balast, već se morala svaka opeka razbiti barem u dva komada i onda istom iskrcati na kraj uz ostali balast. I tako se obistinila stara poslovice našem kapetanu: »Tko

mnogo traži — malo dobije«. Htio je dobiti za opeke novaca a izgubio je sve.

Za iskrcaj balasta nad grotlom skladišta improvizirao se jedan koloturnik, koji je konopom preko drugih koloturnika bio spojen s vučom jednog konja, koji bi potezao napunjenu posudu iz skladišta na kavalet, gdje su bile postavljene uske tračnice s vagonetom, na koji bi se posuda spustila i ljudi bi je gurali do mjesta, gdje se morala istresti.

Nije to bio lak posao za posadu. Cigle same po sebi su hrapave, pa su nam se prsti na rukama brzo izlizali, te smo morali navući neku vrstu rukavica, skrojjenih od starog platna i tako postaviti iskrcaj, koji je trajao skoro mjesec dana, jer su cigle i balast težili oko 1.000 tona.

Zaboravio sam spomenuti, da smo na odlasku iz Evrope ukrkali par tuceta kokoši, koje su slobodno šetale i čeprkale po balastu u štivi. Bile su namijenjene samo za kapetana i časnike (ne za ostalu posadu) i to samo za svečane dane i nedjelje pa tko je bio brži, našao bi u kojem kutu po koje jaje prije nego bi kuhar pošao u potragu za njima. Nađena jaja ispijala su se onako prijesna da se ne bi opazilo. Ali i nama se prohtjelo kokoši, pa smo se dogovorili, da dođemo do njih. Ja sam znao stari trik, naime, ubiti kokoš, a bez da ostane ikakav trag ili mrlja krvi. Pošao sam jedne večeri u štivu, kad su već kokoši spavale, uhvatio sam jednu, začepivši joj kljun da ne kokodače i zarinuo sam u kralješnjak ispod same glave jednu dugu šivaću iglu, koja je doprijevši tako do mozga usmrtila na mjestu kokoš, tako sam još jednoj načinio istu operaciju i obje ostavio na svom mjestu. Sutradan nosi kuhar te dvije krepene kokoši i pokazuje ih kapetanu, pa misleći, da su krepale od kakve bolesti naredi, da se bace u more. Tu se nalazilo nekoliko članova posade broda čekajući odluku. Zatražili smo od kuhara te dvije kokoši, da nam služe za »jesku« albatrosima, a on povjervava i prepusti ih nama. Mi smo ih u našoj kućici lijepo operušali i očistili i uzeli jednu posudu od konzerviranog mesa, raskomadali ih i stavili da se kuhaju uz malo soli, jer zeleni za juhu naravno nije bilo. Kad su bile dobro kuhane nasrkali smo se dobro juhe s galetom (suho pečeni kruh) i pojeli meso, koje je bilo lijepo bijelo i svježe. To se ponovilo par puta kroz putovanje, a bez da su nam ikad ušli utrag, da su kokoši ubijene, a ne crkle od koje bolesti, jer sitna punktura iglice nije ostavila nikakva traga.

Svršili smo iskrcaj balasta i remorker nas je odvuкао na »wharf« — zidana obala, gdje se krcao ugljen iskrcujući čitave vagone po 10 tona svaki najedanput, kako se to i danas radi po čitavoj Engleskoj i uopće, gdje se krca ugljen.

Zavrijeme boravka u luci New Castle dogodile su nam se dvije teške nesreće. Prva, koja nije imala životnih posljedica bila je, da je kadet, Poljak, Alois Gerzeshicky hodeći jedne večeri po mraku po hodniku pao kroz mali otvor, što se nalazio u hodniku u skladište. Na njegovo zapo- maganje izvukli smo ga pola onesviještenog na palubu, te je kroz boli pokazivao desnom rukom na lijevo rame. Pružili smo mu prvu pomoć, ka- ko smo znali, a drugo jutro kapetan je izjavio, da nema preloma kosti i da će za par dana biti sve u redu. Taj nesretnik sve se žalio na boli i nije mogao micati lijevom rukom — sažalio mi se, te sam mu posudio jednu engl. funtu i uputio ga, da pođe na naš konsulat u Sydney-u, jer u New Castlu nije ga bilo i neka ispriča konsulu, što se dogodilo te da podnese tužbu protiv zapo- vjednika i ujedno, da traži bolničku njegu i ka- snije repatrijaciju u domovinu. To mu je uspjelo i vratio se iz Sydneya sa sekretarom konsula, koji je naredio zapovjedniku iskrcaj tog bolesni- ka — smještaj u bolnicu i depozit u novcu za njegov povratak u Trst. Kapetan je bio bijesan na mene, kad je saznao, da sam ja uputio druga na taj postupak.

Da se vratimo malo natrag. Po dolasku u New Castle naši oficiri Niko Turina i Emanuel Prister iskricali su se i otputovali put Evrope prvim pa- robrodom i tako smo ostali bez oficira. Mjesto drugog oficira zauzeo je vođa palube, koji je mo- rao vršiti stražu skupa sa zapovjednikom — a treći oficir (koji je i onako bio — prekobrojan) neobavezno je vršio dužnost.

Dva dana prije polaska broda zamolili smo kapetana, da nas hitno sasluša za neke zahtjeve, koje smo se dogovorili da mu postavimo.

Prvo je bilo, da pošto naš ugovor o ukrcanju nije važan, to smo zahtijevali od njega, da nam od dana polaska iz Trsta, pa dok se vratimo u Evropu dade stalnu plaću od 2½ funte mjesečno (Nismo ga htjeli više ucijeniti). Predočili smo mu, ako nam ne udovolji, da ćemo se svi iskrcati i da će nam morati platiti putovanje u domovinu, jer je prekršio ugovor, budući da nismo krcali u je- dnoj luci, već, ako se vratimo natrag u Chile, bit će dvije luke između dva rta, pak prema posto- jećim pomorskim zakonima pravo je na našoj strani i morat će platiti skupo mornare u Austr- aliji za novo putovanje da nadomjesti nas osmori- cu. Napokon je pristao, da nam zahtjevu udovo- lji, obećavši nas platiti kako želimo. Ali ja sam zahtijevao, da se taj aranžman unese u brodski dnevnik, da ne bude kao obično kakove smica- lice kasnije, pa da ne održi riječ. Tako je to une- seno u dnevnik, koji smo potpisali mi i on.

Sada dolazi do druge užasne katastrofe i tra- gedijske, koja nas je stigla u toj luci. Na jarbol od trinketa (proveni jarbol) uspeo se naš drug Ra- fael Povešić, te je počeo lojem mazati od papafi- ga prema dolje lančane skote. Došao je na penun gabije te, pošto je svršio mazanjem, pošao je oko sredine da siđe na kofu. Kako su penuni bili »bračani a ponta«, bio je dosta velik razmak iz- među sartiola i penuna. On se uhvatio lijevom

rukum, koja je bila masna od loja za sartiolu i htio lijevom nogom stati na grizelu, ali valjda je učinio slabi i kratki koračaj i nije pod nogom našao uporište grizele, a masnom rukom nije se mogao uzdržati i ostati viseći. Čuli smo samo va- paj »jao majko moja« i vidjeli ga gdje pada naj- prije na kofu, od koje se odbio i doletio ploštimi- ce na rub kaštela i glavu smrskao na balaustri i odbivši se od iste mrtav se survao na kuvertu. Krv je potekla velikim mlazom preko palube u žlijeb pa u more. Zaprepašćenje, koje je nastalo, i uzbuđenost bili su neopisivi. Svi smo izgubili glavu, te nakon par sekunda — što je ugledao vječnost skočio sam na krmu, te s prvim časn- kom po kodeksu signala, digao sam hitni signal za ljekarsku pomoć i ujedno nacionalnu zastavu na pola stijega. Čim su na kraju opazili signale, odmah je došla zdravstveno-policijska služba na brod, i naravno liječnik je konstatirao smrt pa- dom s jarbola, a policija opet sa svoje strane da- la (verdikt) — nesretni slučaj.

Mi na brodu nismo mogli vjerovati, da nam je najmiliji i najvredniji školski drug tako tra- gično izgubio svoj mladi i nadobudni život, vrše- ći svoju dužnost. Gledali smo tupo u tu nepo- kretnu mrtvu masu, a kako se uopće nije raspo- znavalo obličje meni se barem činilo, da je to tijelo meni sasvim nepoznati čovjek. Odmah je bio premješten u mrtvačnicu, gdje smo mu lijes pokrili nacionalnom zastavom i okitili vijencem i cvijećem. Čim je zapovjednik saznao za nesre- ću, odmah je sve rasporedio za sprovod i ukop našeg druga. Drugi dan poslijepodne uz prisustvo mnogo naroda, te kapetana i posade dvaju bro- dova, što su se nalazili u luci te naše posade, a mi, njegovi drugovi iznijeli smo lijes iz mrtvač- nice i prenijeli ga željeznički furgon. Ostala prat- nja skupa s nama zauzela je mjesta u vagonima za pratnju, te nas je željeznica odvela jedno 15 km. daleko od grada, gdje je bilo groblje. Od nje- ga sam se oprostio s par ganutljivih riječi i jeca- jući i sa suzama na očima oprostili su se i drugi od njega. Uzeo sam šaku zemlje i u ime njegove sirote majke posuo lijes njenog mezimčeta, dru- gom šakom posuo ga u ime njegovog tužnog oca, da kasnije svi redom bacimo grudu tuđe zemlje, da u miru počiva u tuđini, daleko na stotine mi- lja od svoje drage domovine Hrvatske.

Pohvalno je bilo sa strane momčadi drugih brodova, kao i mještana, koje je pijetet doveo, da odaju zadnju počast — jednom drugu — je- dnom čovjeku, koji je završio svoj mladi život — vršeći svoju dužnost mornara, pomorca u tuđini.

Prisutni su izrazili svoje saučešće zapovjedni- ku i nama drugovima preminulog Rafaela Pave- šića — rodom iz Škrljeva, kotar Bakar. Neka mu bude i ovim odana uspomena i slava za žrtvova- nje svog nadobudnog mladog života moru, brodu i pomorstvu.

Svršivši pripreme za odlazak i popravak ča- maca, treći dan po ukopu, isplivali smo iz luke, i razapevši sva jedra, uputili smo se prema čile- anskoj luci Tocopila.

(Nastavak slijedi)